

Barbara Riman, Sofija Zver

Aktualna politična situacija med pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem

V prispevku je analiziran položaj pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem, pri čemer je predvsem izpostavljen njihov položaj v javnem političnem življenju. Vključenost v javno politično življenje pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem je izjemno pomembna za sam položaj manjšine. Slovenci na Hrvaškem so znani kot zelo apolitični, nasploh se neradi izpostavljajo kot pripadniki slovenske manjšine. Njihova neaktivnost v politiki vpliva na slabši položaj pripadnikov slovenske manjšine, to pa se kaže predvsem pri pridobivanju določenih pravic.

Ključne besede: Slovenci na Hrvaškem, politična participacija Slovencev na Hrvaškem, manjšinska politika, manjšinsko predstavništvo.

Current Political Situation among Members of the Slovene Community in Croatia

The article offers an analysis of the status of the members of the Slovene community in Croatia with special focus on their participation in public political life. Their inclusion into public political life is highly important for the status of the minority. Slovenes in Croatia are well known to be apolitical, refusing to publicly identify themselves as members of the Slovene minority. Their lack of activity in politics contributes to their less favourable status, manifested above all in the acquisition of certain rights.

Keywords: Slovenes in Croatia, political participation of Slovenes in Croatia, minority policy, minority representation.

Correspondence address: Barbara Riman, Inštitut za narodnostna vprašanja/Institute for Ethnic Studies, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: barbara.riman@guest.arnes.si; Sofija Zver, Inštitut za narodnostna vprašanja/Institute for Ethnic Studies, Erjavčeva 26, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-mail: sofija.zver@guest.arnes.si.

1. Politična participacija manjšin na Hrvaškem

Politična participacija in vprašanje vključevanja pripadnikov manjšinskih skupnosti v javno politično življenje je kompleksna tematika. O tej tematiki obstajajo različne teorije, v tem prispevku se bomo osredotočili predvsem na situacijo in politično delovanje pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem.

Politična participacija je širok in kompleksen družbeni pojav, ki zajema različne oblike angažiranosti, ki se v časovni dimenziji spreminjajo (Lamprianou 2013, 28). Najpogostejša mehanizma politične udeležbe pripadnikov manjšin sta sodelovanje političnih predstavnikov manjšin na volitvah in njihova izvolitev v državne in lokalne politične institucije (Palermo & Woelk 2003, 228–241). Prav tako je pomembno poudariti, da bi predstavnikom manjšinskih strank znižali ali celo odpravili prag za njihovo izvolitev (Žagar 2005, 70).

Dejstvo je, da jezikovne, izobraževalne in kulturne pravice ne moremo zagotoviti brez učinkovitega sodelovanja na nacionalni in jezikovni ravni manjšine v procesih odločanja, zlasti o vprašanih, ki jih neposredno zadevajo, vključno z izobraževanjem, uporabo jezikov in kulturnimi ustanovami (Vidau 2017, 24). Pravica nacionalnih manjšin do politične udeležbe pomeni omejitve absolutne vladavine večine, ki preprečuje "trajni monopol oblasti s strani katere koli družbene strukture in omogočiti enakovredno konkurenco političnih akterjev v njihovem boju za (politično) moč" (Žagar 2005, 48). Najpomembnejši vzrok za obstoj konfliktov med manjšinskim in večinskim prebivalstvom pa izhaja iz zaznave manjšine, da ne more v celoti sodelovati v političnem, gospodarskem in družbenem življenju države, v kateri živi (Brezigar & Vidau 2018, 81).

Identificirani so tudi številni dejavniki, ki vplivajo na obseg politične participacije. Posebej vplivni naj bi bili: spol, izobrazba in starost. Podatki kažejo, da so višje izobraženi in starejši moški bolj vključeni v politično delovanje v primerjavi z drugimi (Lamprianou 2013, 28). Posebno skupino, kot marginalizirano, pa poleg drugih tvorijo pripadniki manjšine. Pomembno je, da se predstavniki manjšinskih narodov vključijo v politiko države, v kateri živijo. Splošno mnenje je, da zakonodajna telesa, v smislu odražanja sociodemografske strukture družbe, ki jo predstavljajo, niso reprezentativna. To se nanaša predvsem na revne, žene in (narodne) manjšine (Mesić 2013, 116).

Manjšinsko predstavnštvo predstavlja določen izziv, kajti nikoli ni zagotovila, da so pripadniki narodne manjšine vedno tudi najboljši predstavniki te manjšine. Tudi znotraj same manjšinske skupine se razvijajo različni pogledi na določena vprašanja. Poleg tega sama politična participacija izboljšanja položaja pripadnikov manjšinskih skupnosti ni edino, kar bi zadoščalo. Predstavitev samo-interesa lastne manjšine pogosto navaja politične predstavnike na določeno "leno politiko". Ta lahko zagotovi kolektivne pravice manjšinskim skupinam, ne zahteva nobenih sprememb, ne znotraj skupine ne proti "drugim" skupinam (Mesić 2013, 119).

2. Manjšinska politika v Republiki Hrvaški

75

Slovenci na Hrvaškem so ena izmed dvaindvajsetih narodnih manjšin, navedenih v Ustavi Republike Hrvaške.¹ Manjšine so v glavnem podedovale modele pravne zaščite še iz časa nekdanje Jugoslavije, ki so jih imeli Madžari, Italijani, Čehi, Slovaki, Rusini in Ukrajinci. Njim so dodane "nove manjšine", v katere so vključeni nekdanji konstitutivni narodi nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) (Tatalović 1997, 97; Tatalović 2001, 97).

Poleg Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin, ki je bil sprejet leta 2002 in je predstavljal pomembno izboljšavo v normativni ureditvi varstva manjšin, zlasti na področju politične participacije (zastopstvo manjšin v parlamentu – saboru ter lokalni in regionalni samoupravi), sta za uresničevanje politične participacije Slovencev na Hrvaškem pomembna še Zakon o izboru članova predstavniških tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (2001) in Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor (1999).

Pripadniki slovenske manjšine se lahko politično aktivneje vključijo v politiko na Hrvaškem na naslednje načine (Petričušić 2017, 317):

- a) z volitvami v hrvaški parlament;
- b) z volitvami v lokalna in regionalna predstavniška in izvršna telesa;
- c) skozi delovanje znotraj svetov narodnih manjšin.

Republika Hrvaška zagotavlja pripadnikom narodnih manjšin pravico do zastopanja v hrvaškem parlamentu. Pripadniki srbske manjšine volijo tri poslance v parlament v skladu z Ustavnim zakonom o pravicah narodnih manjšin. Po enega poslanca volijo pripadniki madžarske in italijanske narodne manjšine. Tudi pripadniki češke in slovaške manjšine volijo enega poslanca. Pripadniki avstrijske, bolgarske, nemške, poljske, romske, romunske, rusinske, ruske, turške, ukrajinske, vlaške in judovske manjšine so v isti skupini in volijo enega poslanca. Pripadniki albanske, bošnjaške, črnogorske, makedonske in slovenske narodne manjšine skupaj so v isti skupini in prav tako volijo enega poslanca (Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor 1999).

Raziskovalci manjšinske problematike na Hrvaškem v tej sferi politike izpostavljajo manjšinski klientelizem, s katerim se srečujemo na vseh nivojih političnega življenja manjšin. Hkrati pa se tudi manjšinski zastopniki v hrvaškem parlamentu ne izkazujejo kot zagovorniki svojega volilnega telesa, ne kot predlagatelji zakonskih predlogov ne kot udeleženci parlamentarnih razprav (Petričušić 2017, 318).

V prispevku bomo poskusili prikazati sliko razvoja in trenutne politične situacije ter odgovoriti na vprašanja, povezana s tukaj omenjeno tematiko. Odpira se vprašanje, ali bi aktivnejša politična vloga pripadnikov slovenske skupnosti vplivala na lažje uresničevanje pravic, ki jih imajo pripadniki manjšine na

Hrvaškem. Ali bi bili bolj vidni, kot so na primer pripadniki manjšin, ki imajo svoje poslance v hrvaškem parlamentu oziroma ki imajo bolj vidne vloge?

Poudariti je treba, da na vidnost in prisotnost pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem vpliva tudi dejstvo, da so Slovenci na Hrvaškem znani kot zelo apolitični, kar kaže tudi njihova trenutna (samo)organizacija na Hrvaškem. Organizirani so v slovenska društva in do sedaj niso imeli ne potrebe ne volje, da bi se organizirali v politično stranko. Nekdanji veleposlanik Republike Slovenije na Hrvaškem Vojko Volk poudarja, da je v primerjavi z manjšinami, ki so se odločile za bolj politično ali celo strankarsko delovanje, slovenska manjšina že na začetku izbrala pot nedeljene enotnosti in povezanosti ter aktivnega delovanja na področju kulture, slovenskega jezika in izobraževanja. To je bila odlična odločitev, ki našo manjšino na Hrvaškem odlikuje še danes (Vodovnik 2014).

To kažejo tudi volitve, na katerih so Slovenci na Hrvaškem do sedaj imeli samo tri kandidate za parlamentarca. Edini sogovornik v politiki je Zveza slovenskih društev na Hrvaškem oziroma Darko Šonc, ki je aktiven v Svetu za narodne manjšine. Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je trenutno edina organizacija, ki prevzema določeno komunikacijo.

Analizirani podatki so bili pridobljeni v času izvajanja projekta Aktualna politična situacija med pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem² (Riman 2019). V prispevku so analizirani rezultati prvih volitev v letu 2003 in ponovljenih v letu 2004 ter volitev vse do danes. Prikazani so tudi poskusi kandidiranja predstavnikov slovenske manjšine za hrvaški parlament v letih 2003 in 2017.

Raziskava je temeljila na primarnih in sekundarnih virih. Analizirani so bili statistični podatki, dostopni na spletni strani (www.izbori.hr), in sicer od prvih volitev leta 2003 oziroma ponovljenih leta 2004 do volitev leta 2019. Pregledani so bili spletne strani slovenskih organizacij na Hrvaškem, družbena omrežja ter slovenska glasila in informativni bilteni. Prav tako so bili pregledani: Sopotja,³ Novi odmev⁴ in Planika.⁵ To je bila podlaga za analizo o vključenosti slovenskih društev na Hrvaškem v proces aktualizacije manjšinskih volitev. Pregledani pa so bili tudi medijski napisi, ki jih je bilo v hrvaških medijih izjemno malo, zato je bilo težko zaslediti podatke o manjšinskih volitvah, posebej za slovensko skupnost na Hrvaškem.

Politična vključenost pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem je tema, ki je izjemno pomembna iz več razlogov. Predvsem zato, ker gre za boljše razumevanje notranje politike Hrvaške in odnosa do manjšin. Urejanje institucij in prakse, ki uresničujejo obstoj in pravice manjšinskih skupnosti, je pravzaprav posledica eksogenih zahtev, kar vpliva na splošno manjšinsko politiko na Hrvaškem (Petričušić 2017, 308). Prav mednarodne organizacije so imele izjemno pomembno vlogo v evoluciji manjšinske zakonodaje in šele po vključevanju mednarodne skupnosti je manjšinsko vprašanje postalo pomembno v postkonfliktnih rešitvah. Prav to je tudi vplivalo na dejstvo, da v hrvaški politiki

do manjšincev še vedno obstajajo področja disfunkcionalnosti, ki jih je treba urediti (Petričušić 2017, 318–321).

Čeprav se je o politični participaciji Slovencev na Hrvaškem občasno pisalo v slovenskih medijih,⁶ se v znanstvenih krogih ta tematika problematizira relativno malo. O tem so spotoma pisali slovenski raziskovalci (Kržišnik-Bukić 1998; Kržišnik-Bukić 2006; Josipovič & Kržišnik-Bukić 2010; Josipovič & Škiljan 2014, 29–47; Medvešek & Riman 2018, 188–191). Pomembnejša vprašanja od politične aktivnosti so bila vprašanja ohranjanja jezika, kulture in slovenske identitete prek delovanja kulturnih društev.

3. Slovenci na Hrvaškem

Pomembno je poudariti, da je odnos Republike Hrvaške do vseh manjšin na Hrvaškem, tudi do slovenske, drugačen kot odnos Republike Slovenije do Slovencev na Hrvaškem. V Republiki Hrvaški imajo pripadniki vseh manjšin skoraj enake pravice. Na pravice deloma vpliva število pripadnikov, ki živijo na določenem geografskem območju. Slovenska manjšina zaradi maloštevilnosti oziroma prostorske razpršenosti v zakonodaji ne dosega opredeljene številčne ravni, zadostne za uresničevanje določenih manjšinskih pravic, kot je raba manjšinskega jezika kot uradnega jezika.

Število Slovencev na Hrvaškem iz različnih objektivnih razlogov upada. Najizraziteje se je zmanjševalo od leta 1991 do danes (tabela 1). Razlogi so različni, od odhoda v Slovenijo takoj po razpadu nekdanje SFRJ do dejstva, da so pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem dokaj stara manjšina in da število upada tudi zaradi naravnih dejavnikov – smrti.

Tabela 1: Število prebivalcev Hrvaške, ki so se ob ljudskem štetju opredelili za slovensko narodno pripadnost

Leto popisa	Število	% celotnega prebivalstva Hrvaške
1948	38.734	1,0
1953	43.010	1,1
1961	39.101	0,9
1971	32.497	0,7
1981	25.436	0,6
1991	23.802	0,5
2001	13.173	0,1
2011	10.517	0,25

Vir: Kržišnik-Bukić 2006; Medvešek & Novak Lukanović 2015.

Največ Slovencev je bilo na Hrvaškem zabeleženih v obdobju po drugi svetovni vojni. Do šestdesetih let dvajsetega stoletja je bil glavni razlog priseljevanja

delo, torej so bili razlogi predvsem gospodarske narave. Slovenci, ki danes živijo na Hrvaškem, so se večinoma priselili. Priseljevanje na Hrvaško se je pozneje zmanjšalo, toda še vedno so zabeleženi individualni primeri priseljevanja. Razlogi so vsekakor drugačne narave. Število pripadnikov se je v vseh županijah od leta 2001 do leta 2011 zmanjšalo, izjemi sta Šibeniško-kninska in Liško-senjska županija. Razloge za to je treba iskati v močnem turizmu, ki je botroval stikom in poznejšim preselitvam na Hrvaško zaradi družinskih razlogov. Ta razlog in prav tako priselitev na Hrvaško po upokojitvi je med drugim evidentirala tudi Kržišnik-Bukićeva (1995, 87). Vseeno, ne glede na popisno situacijo, lahko opazimo, da je na primer z zapiranjem društva v Šibeniku upadla tudi druga aktivnost, možnost kandidature na manjšinskih volitvah.

Omeniti velja, da se za ureditev osebnega statusa oziroma pridobitev državljanstva Republike Hrvaške številni, ki so se poročili in na Hrvaško priselili, ne odločajo. Ohranijo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, prav tako tudi svoje pravice s področja zdravstva, dela in drugih zadev. To je zelo pomembno dejstvo, ko govorimo o politični participaciji Slovencev na Hrvaškem, saj aktivna udeležba na volitvah brez državljanstva ni mogoča. Poleg tega je pomembno tudi dejstvo, da je število volilnih upravičencev, ki glasujejo, izjemno nizko, kar pa na volitvah velja za večino manjšin, ne le slovensko.

Pajnič (2018, 72) ugotavlja, da je v obdobju med letoma 2001 do 2011 možno zaznati porast priseljevanja Slovencev v obmejnih županijah s Slovenijo, in sicer zaradi čezmejnih družinskih vezi, kar pa ni vidno iz popisov prebivalstva, zato bi bilo treba narediti podrobno analizo po obmejnem podežlju in naseljih ter spoznanja primerjati s položajem in podatki med letoma 2001 in 2011.

Ko je govora o avtohtonem prebivalstvu, je treba poudariti, da je zaradi stoletne skupne zgodovine in političnih procesov ter tudi zaradi podobnega jezika in kulture (kjer ne obstaja natančno opredeljena jezikovna meja) težko trditi, kje vse je navzoča poselitev avtohtonega slovenskega prebivalstva. Pojavlja se vprašanje, ali se prebivalci teh krajev, ki so v Sloveniji označeni kot območje avtohtone poselitve, sploh počutijo kot Slovenci.

Zaradi vpliva politike, izobraževanja in drugih zunanjih dejavnikov je slovenska kultura, ki je eventualno obstajala, v določeni meri za(s)trta. Je pa tudi dejstvo, da je zaradi močnejših migracijskih tokov na krajih, označenih kot prostor avtohtone poselitve, mogoče zaznati določene elemente tradicionalne slovenske kulture in jezika, ohranjenih v lokalni tradicijski kulturi. Življenje ob meji je namreč v določenih primerih izjemno močno navezano na obmejne slovenske kraje – tako je bilo predvsem v času do leta 1991, ko ni bilo meje. Danes je takšen način sobivanja na obmejnih območjih s Slovenijo le tam, kjer so ukinjene meje (Italija–Slovenija, Avstrija–Slovenija, Madžarska–Slovenija), medtem ko je na obmejnem območju Slovenija–Hrvaška življenje veliko bolj zapleteno.

4. Politična participacija Slovencev na Hrvaškem

Poleg cele vrste različnih pravic ima slovenska manjšina na Hrvaškem, tako kot vse druge priznane manjšine v hrvaški ustavi, možnost politične participacije. Pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem se lahko odločijo za aktivno sooblikovanje politike na lokalni ravni prek svetov in predstavnikov slovenske manjšine na ravni mesta/občine/županije oziroma lahko izvolijo poslanca v XII. volilnem okraju, ki bo skrbel za položaj in pravice pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem.

79

4.1 Sveti in predstavniki slovenske narodne manjšine na Hrvaškem

Hrvaška zakonodaja omogoča samoorganiziranje narodnih manjšin in njihovo sodelovanje v lokalni samoupravi, in sicer tako, da manjšina izvoli svete oziroma predstavnike na ravni občin, mest in županij. Pripadniki manjšin, navzoči v zadostnem, predpisanem številu, v županijah (najmanj 500), mestih in občinah (najmanj 200) volijo svete, v enotah, kjer so številčno šibkejši (najmanj 100), pa imajo pravico do predstavnika. Sveti in predstavniki narodnih manjšin imajo samo svetovalno funkcijo in predstavljajo kanal za vzpostavitev dialoga med regionalno oziroma lokalno samoupravo in narodno manjšino.

Sveti in predstavniki slovenske manjšine na ravni mesta/občine/županije bi lahko imeli pomembno vlogo. Institucija sveta in predstavnikov manjšin na Hrvaškem omogoča pripadnikom manjšin neposreden vpliv na reševanje tistih vprašanj, ki so v pristojnosti lokalne oblasti. Sveti in predstavniki lahko predlagajo rešitve o vprašanih, ki so izjemno pomembna za narodne manjšine, in naj bi bili soustvarjalci lokalne politike (komunalna infrastruktura, urbanistični načrti, gradnja domov, otroških vrtcev, šol itn.) Teoretično lahko vplivajo na vse sfere življenja v mestu/občini/županiji (Petričušić 2012, 95). V praksi na žalost ni tako in pogosto so številne iniciative preprosto prezrte.

Kot je povedala predstavnica Slovencev Mesta Varaždin: "Glede vloge, ki jo imajo po zakonu predstavniki manjšine, menim, da je to pri implementaciji zakona preveč neregulirano in prepuščeno naklonjenosti lokalnih oblasti. Te seveda podpirajo številčneje manjšine (glasovi) na škodo nas manjših. Vseeno pa sem prepričana o potrebi obstoja in verjamem v koristnost".⁷

Drugi ilustrativni primer je trenutna situacija v Osnovni šoli Lovran, kjer je ravnateljica dobila uradno prošnjo, da se preveri interes za učenjem slovenščine po modelu C, ki ga omogoča Hrvaška, in sicer junija 2019. Inicijativa je prišla s strani Sveta za slovensko manjšino Primorsko-goranske županije in samega namestnika Občine Lovran, vendar ravnateljica kljub temu ni sprožila ankete in pri tem ne obstajajo nobene sankcije.⁸

Prve volitve svetov in predstavnikov narodnih manjšin so potekale v letu 2003 in so bile ponovljene leta 2004. Poglavitna slabost teh volitev, ponavljajoča se še danes, je bila nizka volilna udeležba,⁹ prav tako so stalnica tudi težave pri zagotavljanju pogojev za delovanje svetov oziroma predstavnikov pri lokalni in regionalni samoupravi. Dobršen del prvega mandata je bil namenjen reševanju organizacijskih problemov, izobraževanju predstavnikov narodnih manjšin in vzpostavitvi komunikacije z organi lokalnih in regionalnih oblasti (Tatalović et al. 2010, 4). S tem pa se ta telesa srečujejo še danes. Drugi pomemben izziv, s katerim se srečujejo, je tudi financiranje delovanja teh svetov in predstavnikov. Ustavni zakon ne predpisuje sankcij za tiste enote lokalne samouprave, ki ne financirajo delovanja svetov in predstavnikov (Petričušić 2012, 96). S terena dobimo zelo različne informacije, koliko denarja lokalne samouprave namenijo za svete in predstavnike. Prikaz pridobljenih informacij je v tabeli 2.

Tabela 2: Pregled finančne podpore za svete in predstavnike slovenske manjšine na Hrvaškem za leto 2019¹⁰

Sveti slovenske manjšine	Finančna podpora za leto 2019 v evrih	Predstavniki	Finančna podpora za leto 2019 v evrih
Mesto Zagreb	103.393,83	Mesto Opatija ¹¹	1.000,00
Istrska županija	2.266,66	Mesto Karlovec	2.133,33
Mesto Split	12.533,33	Karlovska županija	4.000,00
Mesto Umag	266,66	Mesto Varaždin ¹²	653,33
Mesto Pulj	5.066,66	Mesto Osijek ¹³	1.333,33

Vir: Gradsko vijeće Grada Karlovca 2018, 1949; Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb 2018; Grad Pula-Pola, 2019, 16; Istarska županija/Regione Istriana 2019, 347–348; Grad Split 2019, 1; Grad Umag-Umago 2019, 215.

Kot je razvidno iz tabele, so finančne razlike velike.

Pripadniki večine narodnih manjšin, tudi slovenske, so bili na določen način nepripravljeni na prve volitve, kar potrjuje tudi relativno majhno število kandidatov. Na volitvah leta 2003 oziroma 2004 je bilo izvoljenih skupno 9 svetov slovenske manjšine:

- 4 sveti na županijski ravni: Mesto Zagreb ter Istrska, Primorsko-goranska in Splitsko dalmatinska županija;
- 4 sveti na mestni ravni: Pulj, Umag, Split in Reka;
- 1 svet na občinski ravni: Lovran.

Poleg tega je bilo izvoljenih še 5 predstavnikov slovenske narodne manjšine:

- 2 predstavnika v županijah: Zadrska in Šibeniško-kninska županija;
- 3 predstavniki v mestih: Karlovec, Zadar in Samobor.

Volitve pa v številnih krajih niso potekale, ker ni bilo predlaganih kandidatov, prav tako vseh teh možnosti slovenska skupnost ni uspela uresničiti niti do

volitev v letu 2019. Prav zato številke udeležbe na prvih volitvah niso popolnoma verodostojne.

Ker ni bilo kandidata slovenske narodne manjšine, volitve niso potekale v naslednjih enotah: Krapinsko-zagorski županiji; Medžimurski županiji; Varaždinski županiji; Bjelovarsko-bilogorski županiji; Siško-moslavinski županiji; Koprivniško-križevski županiji; Karlovški županiji; Primorsko-goranski županiji; Osiješko-baranjski županiji; Istrski županiji in Zagrebški županiji (Mirković 2005, 15–16).

Na volitvah leta 2007 so pripadniki slovenske narodne manjšine izvolili skupno 9 svetov:

- 5 svetov v županijah: Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Istrska in Varaždinska županija ter Mesto Zagreb;
- 4 svete v mestih: Reka, Split, Umag in Pulj.

Izvoljenih je bilo tudi 11 predstavnikov:

- 4 predstavniki v županijah: Dubrovniško-neretvanska, Karlovska, Zadrska in Osiješko-baranjska županija;
- 6 predstavnikov v mestih: Samobor, Karlovec, Varaždin, Zadar, Osijek in Poreč;
- 1 predstavnik v občini: Cestica.

Kot novost za te volitve velja omeniti, da je vlada omogočila manjšinskim svetom in predstavnikom vpogled v volilni imenik in uporabo podatkov izključno za obveščanje o volitvah. Druga novost je bila, da pri razpisu volitev za svete tokrat niso upoštevali sicer predpisanega 1,5-odstotnega deleža določene narodne manjšine na določenem območju, temveč so upoštevali zgolj število (najmanj 200). Za slovensko narodno manjšino volitve za svet niso bile razpisane v dveh mestih (Novigrad, Čabar) in sedmih občinah (Lovran, Klana, Bosiljevo, Hum ob Sotli, Zagorska Sela, Gornji Mihaljevec, Štrigova). Povečalo se je število izvoljenih predstavnikov, in sicer na 11 (od možnih 19), zabeležena sta dva nova predstavnika na županijski ravni (Dubrovniško-neretvanski in Osiješko-baranjski županiji), medtem ko tokrat ni bilo kandidata in ne volitev v Šibeniško-kninski županiji (DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019).

Na tretjih manjšinskih volitvah leta 2011 so pripadniki slovenske narodne manjšine izvolili skupno 9 svetov:

- 5 svetov na županijski ravni: Mesto Zagreb ter Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska, Istrska in Varaždinska županija;
- 4 svete na mestni ravni: Reka, Split, Pulj in Umag.

Izvoljenih je bilo tudi 13 predstavnikov:

- 5 predstavnikov v županijah: Dubrovniško-neretvanska, Karlovska, Zadrska, Osiješko-baranjska in Šibeniško-kninska županija;

- 7 predstavnikov v mestih: Samobor, Karlovec, Varaždin, Opatija, Zadar, Osijek in Poreč;
- 1 predstavnik v občini: Cestica.

Na četrlih manjšinskih volitvah leta 2015 je slovenska narodna manjšina na Hrvaškem izvolila 9 svetov, in sicer:

- 4 svete na županijski ravni: Mesto Zagreb ter Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska in Istrska županija;
- 4 svete na mestni ravni: Reka, Split, Pulj in Umag;
- 1 svet na občinski ravni: Matulji.

Izvoljenih je bilo tudi 14 predstavnikov:

- 5 predstavnikov v županijah: Karlovška, Varaždinska, Zadrska, Osiješko-baranjska in Šibeniško-kninska županija;
- 7 predstavnikov na mestni ravni: Samobor, Karlovec, Varaždin, Opatija, Zadar, Osijek in Poreč;
- 2 predstavnika na občinski ravni: Cestica in Štrigova.

Tudi na teh volitvah slovenska manjšina ni izkoristila priložnosti in njeni predstavniki niso kandidirali tam, kjer so bile volitve razpisane. Brez slovenskih kandidatov volitve niso mogle potekati v: Zagrebški, Krapinsko-zagorski, Medžimurski, Bjelovarsko-bilogorski, Dubrovniško-neretvanski in Siško-moslavinska županiji ter v Mestu Buje in Občini Hum ob Sotli (DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019).

Pete manjšinske volitve na Hrvaškem so potekale 5. maja 2019. Tudi te niso bile veliko presenečenje. Na volišča je prišlo manj upravičencev kot pred štirimi leti. Slovenska narodna manjšina na Hrvaškem je izvolila 11 svetov od možnih 24, in sicer:

- 4 svete na ravni županije: Primorsko-goranska, Splitsko-dalmatinska in Istrska županija ter Mesto Zagreb;
- 5 svetov na mestni ravni: Reka, Split, Pulj, Umag in Čabar;
- 2 sveta na občinski ravni: Matulji in Cestica.

Izvoljenih je bilo tudi 11 predstavnikov od možnih 16:

- 4 predstavniki v županijah: Karlovška, Varaždinska, Zadrska in Osiješko-baranjska županija;
- 7 predstavnikov v mestih: Samobor, Karlovec, Varaždin, Opatija, Zadar, Osijek in Poreč.

Na ravni skupnosti je dobra novica okrepitev zastopstva v Cestici (prej predstavnica, zdaj svet), slaba pa nezainteresiranost v Štrigovi in Šibeniško-kninski županiji. V naslednjih županijah so bile volitve razpisane, a niso potekale, ker ni bilo kandidatov: Medžimurski, Bjelovarsko-bilogorski, Šibeniško-kninski,

Krapinsko-zagorski, Siško-moslavinski, Dubrovniško-neretvanski in Zagrebški županiji. Kandidatur tudi ni bilo za naslednje enote: za mesti Buje in Novigrad ter za občine Zagorska Sela, Hum ob Sotli, Brtonigla, Grožnjan, Gornji Mihaljevec, Sv. Martin ob Muri in Štrigova.

Če pogledamo podatke, pomembne za pripadnike slovenske skupnosti na Hrvaškem, je treba omeniti, da je največ slovenskih svetov in predstavnikov za slovensko skupnost bilo izvoljenih leta 2015. Natančni podatki so v tabeli 3.

Tabela 3: Število izvoljenih svetov in predstavnikov na manjšinskih volitvah od leta 2003 do danes

Leto volitev	Svet			Skupaj	Predstavnik			Skupaj	Skupaj
	Županija	Mesto	Občina		Županija	Mesto	Občina		
2003, 2004	4	4	1	9	2	3		5	14 (od možnih 43)
2007	5	4		9	4	6	1	11	20 (od možnih 32)
2011	5	4		9	5	7	1	13	22 (od možnih 42)
2015	4	4	1	9	5	7	2	14	23 (od možnih 33)
2019	4	5	2	11	4	7		11	22 (od možnih 40)

Vir: DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019.

Kot je razvidno iz tabele, so bili pripadniki slovenske manjšine najbolj aktivni v letu 2015, ko je bilo izvoljenih (vsaj za zdaj) največje število svetov in predstavnikov. Za leto 2019 je treba omeniti, da se skoraj mesec dni pred volitvami ni vedelo, kdaj bodo potekale. Zaradi novega Zakona o volitvah svetov in predstavnikov narodnih manjšin je bilo namreč pričakovati, da bodo volitve morda jeseni 2019.

Volilna udeležba slovenske skupnosti je bila izjemno slaba, kar prikazujejo podatki v tabelah 4, 5 in 6.

Tabela 4: Prikaz števila volivcev na manjšinskih volitvah 2019 po županijah

Slovenska manjšina – volitve na ravni županija	Imenik	Volivci	%
Mesto Zagreb	1887	111	5,9
Primorsko-goranska županija	1778	65	3,7
Istrska županija	1304	53	4,1
Splitsko-dalmatinska županija	446	25	5,6
Varaždinska županija	291	24	8,6
Osiješko-slavonska županija	245	21	8,5
Zadrška županija	195	8	4,1
Karlovška županija	164	14	8,5

Vir: DIP 2019.

Kot je razvidno, v nobeni županiji število volivcev ni preseglo 10 odstotkov. Problem manjšinskih volitev je zelo nizka udeležba, kar posledično odpira tudi vprašanje legitimnosti. Razlogov je več ter so zunanje in notranje narave. Podobno nizka udeležba pa je tudi pri glasovanju za svete ali predstavnike na mestni in občinski ravni.

Tabela 5: Prikaz števila volivcev na manjšinskih volitvah leta 2019 na ravni mest

Slovenska manjšina – volitve na ravni mest	Imenik	Volivci	%
Reka	777	30	3,8
Pulj	438	27	6,2
Split	272	23	8,5
Umag	178	12	6,7
Samobor	142	9	6,3
Zadar	106	6	5,7
Čabar	104	5	4,8
Opatija	104	2	1,9
Poreč	102	8	7,8
Karlovec	91	13	14,3
Varaždin	89	14	15,7
Osijek	87	20	22,9

Vir: DIP 2019.

Pri hitrem pregledu tabele 4 je razvidno, da je bila udeležba na volitvah najslabša v Mestu Opatija, kjer sta glasovala le 2 pripadnika slovenske manjšine. Slaba udeležba je bila tudi na Reki in v Čabru, kjer so pripadniki slovenske skupnosti organizirali kandidaturo in izvolili svet.

Tabela 6: Prikaz števila volivcev na manjšinskih volitvah leta 2019 na ravni občin

Slovenska manjšina – volitve na ravni občine	Imenik	Volivci	%
Matulji	187	25	13,4
Cestica	72	10	13,9

Vir: DIP 2019.

Boljši odziv je bil v občinah, kjer je v obeh enotah na voliše prišlo več kot 10 odstotkov volivcev, čeprav gre za relativno maloštevilne pripadnike slovenske manjšine, tako da je na primer za svet Občine Cestica glasovalo samo 10 volivcev.

Slaba udeležba na volitvah ni samo pri pripadnikih slovenske skupnosti na Hrvaškem. V letu 2007 so se v večjem številu volitev udeležili Madžari, Nemci in Romi, manj pa Srbi, Slovenci in Makedonci (Tatalović et al. 2011, 73). To je konstanta, ki je prisotna že od začetka. Dejstvo je, da se pripadniki slovenske

skupnosti volitev udeležujejo v manjšem številu v primerjavi s pripadniki ostalih manjšin. Primer je v tabeli 7.

Tabela 7: Volilna udeležba slovenske skupnosti od prvih volitev do danes

Volitve	Raven	Odziv volivcev									
		2003/2004		2007		2011		2015		2019	
		Vsi	Slovinci	Vsi	Slovinci	Vsi	Slovinci	Vsi	Slovinci	Vsi	Slovinci
Svet	Županija	10,21	12,22	9,88	5,26	10,44	4,77	13,48	5,22	12,61	4,06
	Mesto	10,84	7,5	8,04	3,92	9,45	4,83	12,27	6,59	10,90	4,64
	Občina	22,13	-	17,02	-	15,93	-	22,97	5,15	23,13	11,23
Predstavniki	Županija	15,83	15,56	12,55	2,65	13,30	2,60	13,63	7,17	10,88	6,69
	Mesto	24,45	-	11,03	5,11	17,47	6,98	14,30	10,00	13,86	9,43
	Občina	17,42	-	18,08	3,90	23,51	9,09	16,37	3,57	10,68	-

Vir: DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019.

Kot je razvidno iz rezultatov, je bila volilna udeležba (tudi) slovenske skupnosti od prvih volitev pa vse do danes izjemno slaba. To kaže nezainteresiranost pripadnikov in neprepoznavnost pomembnosti manjšinskih volitev ali nepomembnost v splošnem političnem, javnem in družbenem življenju tu omenjenih institucij politične moči na Hrvaškem.

Podatki o starostni strukturi redkih posameznikov, ki so se udeležili manjšinskih volitev, niso objavljeni. Manjše število kandidatov na volitvah in nizka volilna udeležba sta pokazatelja, da manjšinski sveti in predstavniki med pripadniki manjšinskih skupnosti še niso prepoznani kot pomemben mehanizem, s katerim bi lahko vplivali na izboljšanje svojega položaja narodne manjšine na Hrvaškem (Petričević 2012, 103). Tudi volitve leta 2015 niso bile pozitivne. Na manjšinskih volitvah leta 2015 je bila volilna udeležba 13,48 odstotka (Žapčič 2015a), volitve so se izvedle v negativni atmosferi in medijski tišini. Večkrat je bilo poudarjeno, da se je po zadnjih manjšinskih volitvah povečalo število pojavov etnične nestrpnosti in sovražnega govora. Na okrogli mizi leta 2015, poimenovani Različite boje, ista ekipa – vedre boje Hrvatske, ki je potekala v organizaciji GONG-a in Instituta STINA, je bilo poudarjeno, da bi bilo treba spremeniti zakonodajo in izboljšati področje politične participacije manjšin (Žapčič 2015b).

V letu 2019 je na volitvah glasovalo nekaj manj volivcev kot na volitvah leta 2015. Raziskovalci, ki se ukvarjajo s to problematiko, poudarjajo, da je manjša udeležba zaskrbljujoča, ker je bilo za izobraževanje in obveščanje pripadnikov manjšin porabljenih relativno veliko sredstev in velik trud, a vse zaman.

Predsednik Sveta za narodne manjšine Republike Hrvaške Aleksandar Tolnauer pa poudarja, da je problem tudi medijska kampanja, ki je bila (znova)

izjemno slaba, prav tako nezainteresiranost medijev za to problematiko (Zebić 2019). Raziskovalci menijo, da nezainteresiranost medijev za volitve manjšinskih predstavnikov verjetno leži v “slabi komunikacijski strategiji in medijskem nastopu manjšinskih predstavnikov” (Kanižaj 2006, 54).

Tudi Milorad Pupovac, predstavnik srbske manjšine na Hrvaškem, je poudaril medijsko tišino, v kateri so se v letu 2019 izvajale manjšinske volitve (HINA 2019a).

Analizirani so bili tudi medijski napisi s posebnim poudarkom na pripadnikih slovenske skupnosti na Hrvaškem. V medijih se je prenašala predvsem splošna informacija o pravilih glasovanja, številu kandidatov (HINA 2019d; Tportal.hr 2019; HINA 2019c; Portal grada Kaštela 2019) in slabem odzivu na volitve (HINA 2019b; Tportal.hr 2019). Podrobneje so se na manjšinske volitve osredotočili določeni portali, predvsem za geografsko področje, ki ga pokrivajo – analiza za celotno Hrvaško ni bila zabeležena (Baronica 2019; 057info.hr 2019).

Te volitve, enako kot prejšnje, so mediji komaj spremljali, poleg tega so na določenih voliščih zabeležili tudi pomanjkljivosti in napake. Na primer za Mesto Reka in Primorsko-goransko županijo so v najbolj branem dnevnem tisku napačno napisali naslov volišča, kar je volivce najprej vodilo na Osnovno šolo Nikola Tesla, zatem pa so bili napoteni v prostore Prve reške hrvaške gimnazije. Volivci so se sicer sami hitro znašli in se medsebojno obveščali, gotovo pa je to bilo demotivirajoče za posameznike, predvsem starejše, ki težko hodijo ali imajo težave z zdravjem.

Pri analizi rezultatov od leta 2003 do danes je razvidno, da na kandidaturo in motivacijo izjemno močno vpliva obstoj slovenskih društev na območju, kjer so volitve razpisane. Ni pričakovati, da bi se posamezniki sami organizirali in sestavili seznam kandidatov, oziroma obstajajo redki primeri, so pa, ko posamezniki sami organizirajo kandidaturo za svet ali predstavnika (na primer svet v Lovranu, ki je nastal izključno na samostojno pobudo angažiranega posameznika). Najpogosteje prihaja do oblikovanja sveta ali vključenosti posameznika v volitve ravno na pobudo katere izmed že delujočih organizacij. Prav to je v določeni meri vidno v letu 2003 oziroma 2004 na prvih volitvah in potem v primerjavi z naslednjimi leta 2007, ko je začela delovati že večina slovenskih društev. V tem prvem letu je zabeležena hitra organiziranost Slovencev v Šibeniško-kninski županiji, ki je v letu 2019 ni bilo. V tem letu v Šibeniško-kninski županiji ni bilo kandidata, slovensko društvo iz Šibenika pa se je decembra 2018 zaprlo. Verjetno je neobstoj slovenske institucije, ki bi poskrbela za promocijo ali iz katere bi se kandidiral kandidat, vplival na dejstvo, da za te volitve ni bilo več kandidata za predstavnika slovenske narodne manjšine v tej dalmatinski županiji.

To kažejo tudi primeri v Medžimurski in Krapinsko-zagorski županiji ter nepričakovano tudi v Istrski županiji. Pri analizi volitev opazimo, da v nekaterih mestih, kjer obstaja možnost kandidiranja, ni možno najti kandidatov. Taka primera sta mesti Buje in Novigrad v Istri za mesta in občine v Medžimurski županiji.

V letu 2019 je prišlo do dodatnega intenzivnega pritiska Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, ki se je s pomočjo društev, ki delujejo v Istri in bližini krajev, kjer so bile volitve razpisane, trudila in zavzemala, da bi našli kandidate za svete in predstavnike, a neuspešno. Stik s pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem je bil vzpostavljen, vendar ti nimajo interesa za sodelovanje in ustanavljanje takšnih teles (ali drugih slovenskih organizacij), predvsem zato, ker svoje potrebe zadovoljujejo v Sloveniji in ne čutijo potrebe po dodatnem angažiranju na Hrvaškem.

Drugi problem je v dejstvu, da slovenska skupnost in predstavniki v društvih, ki bi lahko spodbudili pripadnike slovenske skupnosti k večji udeležbi na manjšinskih volitvah, tega niso prepoznali kot pomembnega. Tudi sami predstavniki in predsedniki svetov so slabo seznanjeni s svojimi pravicami, čeprav obstaja možnost izobraževanja.

Pogosto za uresničevanje določenih pravic ne pridobijo nobene podpore s strani lokalne oblasti. Zelo ilustrativen primer je tudi uvajanje slovenščine v Otroški vrtec Reka, za kar prizadevanja bolj ali manj redno potekajo od leta 2009. Kljub občasno intenzivnim naporom premika v teh 10 letih skoraj ni. Otroški vrtec Reka je popolnoma prekinil komunikacijo s predstavniki Sveta slovenske manjšine v Mestu Reka, potem ko so zahtevali vzpostavitev vzgojno-izobraževalne skupine za otroke pripadnike slovenske manjšine na Reki. Člani sveta dejansko nimajo organa, na katerega bi se lahko obrnili in prosili za pomoč pri tej diskriminaciji (Medvešek & Riman 2019, 521–525).

4.2 Parlamentarni poslanec tudi za pripadnike slovenske skupnosti na Hrvaškem?

Ustavni zakon o pravicah narodnih manjšin narodnim manjšinam zagotavlja zastopstvo v hrvaškem parlamentu. Slovenci svojega poslanca volijo skupaj s pripadniki štirih drugih narodnih manjšin (albanske, črnogorske, makedonske in bošnjaške).

Pripadniki slovenske manjšine na Hrvaškem so kandidata za poslanca imeli najprej v volilnem letu 2003, ko sta kandidirala Darko Šonc, ki je dobil 630 glasov, in Sanja Bakula, ki je prejela 165 glasov. Zmagal je Šemso Tanković z 2.711 glasovi. Kljub spodbujanju h kandidaturi na volitvah leta 2016 Darko Šonc kasneje ni več kandidiral (DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019).

V letih 2007 in 2011 slovenska manjšina ni imela predstavnika. V letu 2015 je kot predstavnica slovenske manjšine na volitvah sodelovala Sabina Koželj-Horvat, ki je v svoji kampanji poudarila, da sta potrebni večja medijska pozornost manjšinam in pravičnost (HRT – Hrvatska televizija 2015), ter prejela 143 glasov. Sama kampanja je bila oblikovana relativno pozno. Zmagala je Ermina Lekaj Prljaskaj s 1.354 glasovi (DIP 2003b, DIP 2007, DIP 2011, DIP 2015, DIP 2019).

Čeprav je v slovenski javnosti na določen način prisotna ideja, da imajo Slovenci na Hrvaškem svojega poslanca, to pravzaprav ne drži. Trenutno Slovence na Hrvaškem predstavlja Ermina Lejak Prljaskaj. Povezav in sodelovanja med parlamentarko in drugimi manjšinami na Hrvaškem, razen albansko, ki naj bi jih predstavljala, ni.¹⁴ Kot ilustrativni primer za to se lahko poudari, da je poslanka že na začetku svojega poslanstva podpisala Operativni program za nacionalne manjine za razdoblje 2017.–2020. (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 2017), s katerim se niso strinjali predstavniki slovenske skupnosti na Hrvaškem oziroma v katerem se v nobenem primeru ne navajajo izrecno Slovenci in niso navedeni primeri, kako bo Hrvaška država vplivala na izboljšanje njihovega statusa. Na pogovor o tem operativnem programu pa je predstavnike slovenske skupnosti povabila šele, ko je bil ta v hrvaškem parlamentu že sprejet. Pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem si želijo, da bi se pravica do njihove zastopanosti v parlamentu uredila drugače: da se jim zagotovi poslanski mandat, namenjen izključno slovenski manjšini, za kar je potrebna sprememba ustavnega zakona, kar je malo verjetno (Koprivc 2016, 45).

Poslanec v hrvaškem parlamentu, izvoljen kot pripadnik manjšine, doslej še ni bil iz vrst slovenske narodne manjšine. Na to so že večkrat opozarjali pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem. Ta problem je večkrat poudaril tudi nekdanji predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem: “Mi smo v skupini petih nacionalnih manjšin bivše Jugoslavije in matematika je jasna. Vedno bosta zmagala predstavnik bošnjaške ali albanske skupnosti, ker je pripadnikov teh manjšin v volilnih seznamih veliko več” (STA 2017).

To ni njegova edina izjava, ko gre za problematiko volitev parlamentarnega poslanca. V istem letu je izjavil:

Ne morem si zamisliti Hrvaške in narodne skupnosti brez tega zakona. /.../ Ogromna energija je vložena v izvajanje zakona in brez izobraževanja narodnih manjšin ne bi mogel doživeti uspešnega izvajanja. Moramo pa priznati, da ni vedno kriva država, včasih so odgovorni manjšinci sami in njihove strukture, ki ne vedo, kaj zakon določa. /.../ Praksa je pokazala nesmiselnost, da pet ali celo dvanajst nacionalnih manjšin predstavlja en poslanec, ki prihaja iz največje manjšine. Doslej so Slovence predstavljali Bošnjaki in zdaj Albanci, nikoli pa niso rekli, da predstavljajo manjšine, ki niso njihove. Če so pripadniki narodnih manjšin po definiciji hrvaški državljani, ki na Hrvaškem tradicionalno prebivajo z etničnimi, jezikovnimi, kulturnimi in drugimi značilnostmi, ki se razlikujejo od tistih večinskega ali drugih manjšin, kako lahko Slovence predstavlja nekdo, ki ne zna njihovega jezika? (Jovanović 2017)

Čeprav so bili narejeni tudi določeni poskusi, da se motivirajo posamezniki, ki bi bili adekvatni kandidati na parlamentarnih volitvah, ki bodo sledile v letu 2020, žal trenutna situacija ne kaže, da bo prišlo do določenih sprememb in da bo slovenska skupnost takrat uspešno izvolila svojega predstavnika.

Pomembno je omeniti tudi možnost sodelovanja pripadnikov slovenske skupnosti v drugih državnih političnih telesih. Do leta 2016 so imeli Slovenci svojega predstavnika kot zunanje člana Pododbora za pravice narodnih manjšin, ki deluje v okviru parlamentarnega Odbora za človekove pravice in pravice narodnih manjšin. V vseh mandatih zdaj teče peti, pa je predstavnik slovenske skupnosti član Sveta za narodne manjšine¹⁵ (Medvešek & Riman 2018, 191).

5. Zaključne misli

Politična participacija Slovencev na Hrvaškem je izjemno pomembna, če pripadniki slovenske manjšine načrtujejo večje število uveljavljenih pravic. Trenutno njihova beseda nima velike teže, kar se kaže pri manjšinskih parlamentarcih, ki pozabljajo, da so Slovenci del manjšinske politike na Hrvaškem.

Za svete in predstavnike vseh manjšin (tako tudi slovenske skupnosti na Hrvaškem) lahko poudarimo, da obstaja informacijski in medijski molk. Za to so krivi pripadniki manjšin (vseh in ne samo slovenske) ter tudi politiki v lokalnih samoupravah, ki naporov manjšincev ne dojemajo resno oziroma jim pogosto ne dajo možnosti za sodelovanje v političnem življenju kraja, v katerem funkcionirajo. Problem med sveti in predstavniki, tudi slovenske skupnosti, pa leži v dejstvu, da še vedno ne vedo, na kakšen način lobirati in izkoristiti priložnosti, ki se jim včasih ponujajo.

V obeh primerih je prisotna negativna medijska klima, ki je bolj izražena v primerih, ko gre za vključevanje manjšinskih poslancev v delovanje hrvaškega parlamenta.

Dejstvo je, da slovenska skupnost nima svojega poslanca in da jo je do sedaj predstavljal predstavnik neslovenske manjšine. Ti so redko izkazali željo, da zastopajo in poskušajo razumeti težave, s katerimi se soočajo pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem, kar kaže tudi očitni primer iz leta 2017 – Operativni program za nacionalne manjine za razdoblje 2017.–2020. (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 2017).

Kot je že zabeleženo, obstaja zveza med slovenskimi društvi in udeležbo na volitvah in prav zato sta do naslednjih volitev potrebna dodatno informiranje in poučevanje tudi članov slovenskih društev, ki bi potem svoje znanje prenesli naprej. Veliko vlogo v tem lahko imajo tudi slovenske institucije, ki skrbijo za Slovence v zamejstvu.

Prav tako bi bilo pomembno evidentirati posameznike v krajih, kjer so bile razpisane volitve, jih dodatno poučiti o vseh možnostih in pozitivnih vrednotah ter jih seznaniti z morebitnimi dosežki, pomembnimi za manjšino. To je velika in pomembna naloga, ki bi jo sama manjšina težko zmogla, zato je tu potrebna pomoč Republike Slovenije. Koristno bi bilo organizirati delavnice za predsednike svetov ter jih seznaniti z njihovimi pravicami in načini uresničitve.

Pomembno vlogo pri tem imajo tudi slovenska društva, ki pa na žalost pogosto ne vidijo in ne razumejo razlike med kulturnim in političnim delovanjem. Trenutno se pripadniki slovenske manjšine ne zavedajo pomena in vpliva, ki bi ga lahko imeli na lokalno in regionalno samoupravo.

Politično delovanje pripadnikov slovenske skupnosti na Hrvaškem bi bilo izjemno pomembno, saj bi se s tem status manjšine povečal, manjšina sama pa bi imela večje možnosti za uresničitev pravic.

Literatura in viri

- 057info.hr, 2019. Biraju se vijeća srpske, albanske i bošnjačke manjine, 2. april 2019, <http://www.057info.hr/vijesti/2019-04-02/biraju-se-vijeca-srpske-albanske-i-bosnjacke-manjine> (dostop 20. 1. 2020).
- Baronica, D., 2019. Manjinski izbori, izbori bez izbora. Pakrački list, 14. april 2019, <http://pakrackilist.hr/manjinski-izbori-izbori-bez-izbora/> (dostop 10. 2. 2020).
- Brezigar, S. & Vidau, Z., 2018. Political Participation of the Slovene Community in Italy: A Critical View of its Representation and Organisational Structure. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 81, 43–66.
- Delo, 2004. O slovenski manjšini na Hrvaškem, 17. februar 2004, <https://www.delo.si/novice/slovenija/o-slovenski-manjsini-na-hrvaskem.html> (dostop 14. 4. 2020).
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2003a. *Informacija o rezultatima izbora za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, Zagreb.
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2003b. *Izbori za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina (18. 5. 2003)*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/index.html#/app/manjine-2003> (dostop 17. 2. 2020).
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2004. *Informacija o rezultatima izbora provedenih 15. veljače 2004*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, Zagreb.
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2007. *Izbori za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina (17. 6. 2007)*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/index.html#/app/manjine-2007> (dostop 10. 9. 2019).
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2011. *Izbori za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina (10. 7. 2011)*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/index.html#/app/manjine-2011> (dostop 10. 9. 2019).
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2015. *Izbori za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina (31. 5. 2015)*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/index.html#/app/manjine-2015> (dostop 10. 9. 2019).
- DIP – Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, 2019. *Izbori za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina (5. 5. 2019)*. Državno izborna povjerenstvo Republike Hrvatske, <https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/index.html#/app/manjine-2019> (dostop 10. 9. 2019).
- Grad Pula-Pola, 2019. *Polugodišnji izvještaj o izvršenju proračuna Grada Pule za 2019. Godinu*, https://www.pula.hr/site_media/media/filer_public/91/3a/913ac814-242f-4bb2-

- bdc8-a0a494c10ac9/polugodisnji_izvjestaj_o_izvršenju_proracuna_grada_pule_za_2019_godinu.pdf (dostop 14. 4. 2020).
- Grad Split, 2019. Proračun grada Splita, Plan rashoda po programima i proračunskim korisnicima. https://www.split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=5099&PortalId=0 (dostop 14. 4. 2020).
- Grad Umag-Umago, 2019. Godišnji izvještaj o izvršenju proračuna grada Umaga-Umago za 2018. Godinu. *Službene novine Grada Umaga-Umag/Bollettino ufficiale della città di Umag-Umago* 24 (7), http://www.umag.hr/download.aspx?folder=/sluzbeni_glasnik/HR/2019/&file=Sluzbene_novine_Grada_Umaga_Umago_07_19.pdf (dostop 13. 4. 2020).
- Gradsko vijeće Grada Karlovca, 2018. Odluka o načinu financiranja vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalne manjine u Gradu Karlovcu u 2019. godini. *Glasnik Grada Karlovca* 51 (20), 1948–1950.
- HINA – Hrvatska izvještajna novinska agencija, 2019a. Milorad Pupovac izvjestio novinare: Izbori za manjinska vijeća održavaju se u potpunoj informativnoj šutnji. Net.hr, 2. maj 2019, <https://net.hr/danas/hrvatska/milorad-pupovac-izvjestio-novinare-izbori-za-manjinska-vijeca-odrzavaju-se-u-potpunoj-informativnoj-sutnji/> (dostop 17. 2. 2020).
- HINA – Hrvatska izvještajna novinska agencija, 2019b. Tolnauer: važno je da pripadnici manjina izađu na izbore u nedjelju. N1, 4. maj 2019, <http://hr.n1info.com/Vijesti/a399551/Tolnauer-Vazno-je-da-pripadnici-manjina-izadju-na-izbore-u-nedjelju.html> (dostop 20. 2. 2019).
- HINA – Hrvatska izvještajna novinska agencija, 2019c. “Manjinski izbori”: do 24. travnja birači mogu provjeriti podatke, Večernji list, 7. april 2019, <https://www.vecernji.hr/vijesti/manjinski-izbori-do-24-travnja-biraci-mogu-provjeriti-podatke-1311678> (dostop 17. 2. 2020).
- HINA – Hrvatska izvještajna novinska agencija, 2019d. Na “manjinskim izborima” biraju se članovi 515 vijeća i 144 predstavnika. N1, 7. april 2019, <http://hr.n1info.com/Vijesti/a393154/Na-manjinskim-izborima-biraju-se-clanovi-515-vijeca-i-144-predstavnika.html> (dostop 15. 2. 2020).
- Horvat, A., 2010. Autohtone nacionalne manjine i ustavne promjene 2009.–2010. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 60 (2), 555–585.
- HRT – Hrvatska televizija, 2015. Sabina Koželj Horvat: želimo veću zastupljenost manjina u medijima, 28. oktobar 2015, <https://www.hrt.hr/305381/vijesti/sabina-kozelj-horvat-zelimo-vecu-zatupljenost-manjina-u-medijima> (dostop 15. 2. 2020).
- Istarska županija/Regione Istriana, 2019. *Proračun Istarske županije za 2020. godinu i projekcije za 2021. i 2022. godinu*. Istarska županija/Regione Istriana, http://www.istra-istria.hr/uploads/media/200108_Proracun_2020.pdf (dostop 14. 4. 2020).
- Josipovič, D. & Kržišnik-Bukić, V., 2010. *Slovensko-hrvaški obmejni prostor: etnične vzporednice med popisi prebivalstva po letu 1991*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Josipovič, D. & Škiljan, F., 2014. Nekatere novejšje dileme razvoja slovenske manjšine na Hrvaškem s poudarkom na območju ob meji s Slovenijo. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 73, 29–47.
- Jovanović, N., 2017. Zakon slabijeg. *Novosti*, 10. decembra 2017, <https://www.portalnovosti.com/zakon-slabijega> (dostop 25. 1. 2020).
- Kanižaj, I., 2006. *Manjine – između javnosti i stvarnosti: nacionalne manjine u novinama 2001–2005*. Sveučilišna knjižara, Zagreb.
- Koprivc, M., 2016. *Analiza možnosti in izvajanja učenja slovenskega jezika v slovenski skupnosti na Hrvaškem*. Magistrsko delo. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

- Kržišnik-Bukić, V., 1995. Okvirni pregled poteka, vzrokov in pomena izseljevanja Slovencev na Hrvaško. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 29/30, 85–93.
- Kržišnik-Bukić, V., 1998. Slovenci na Hrvaškem in slovensko narodno vprašanje. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 33, 7–30.
- Kržišnik-Bukić, V., 2006. O Slovencih in slovenstvu na Hrvaškem od nekdaj do danes. V K. Munda Hirnök & M. Ravnik (ur.) *Slovenci na Hrvaškem: dediščina in sedanjost*. Slovensko etnološko društvo, Ljubljana, 15–87.
- Lamprianou, I., 2013. Contemporary Political Participation Research: A Critical Assessment. V K. N. Demetriou (ur.) *Democracy in Transition: Political Participation in the European Union*. Springer, Berlin, 21–42.
- Medvešek, M. & Novak Lukanović, S. 2015. *Promocija učenja slovenskega jezika v Varaždinski županiji: zaključno poročilo projekta*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Medvešek, M. & Riman, B., 2018. Družbena participacija mladih v slovenskem zamejstvu na Hrvaškem. V D. Jagodic (ur.) *Družbena participacija mladih u slovenskem zamejstvu*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenski znanstveni inštitut, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Slovenski raziskovalni inštitut, Ljubljana, Celovec, Trst, 185–227.
- Medvešek, M. & Riman, B., 2019. Znanje in raba slovenskega jezika med mladimi v slovenskem zamejstvu na Hrvaškem. V S. Novak Lukanović (ur.) *Jezikovni profil mladih v slovenskem zamejstvu*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenski znanstveni inštitut, Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik, Slovenski raziskovalni inštitut, Ljubljana, Celovec, Trst, 245–294.
- Mesić, M., 2013. Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske. *Politička misao* 50 (4), 107–131.
- Mirković, M., 2005. Organizacija slovenske skupnosti na lokalni in regionalni ravni. *Kažipot* 2 (1), 15–16.
- Mirković, M., 2011. Slovenska informativna točka Si-T. V D. Darovec & P. Strčić (ur.) *Slovensko-hrvaško sosjedstvo/ Hrvatsko-slovensko susjedstvo*. Univerzitetna založba Annales, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Koper, 205–309, 372–373.
- Mladina, 2010. Slovenska manjšina vrnjena v hrvaško ustavo, 17. junij 2010, <https://www.mladina.si/83812/slovenska-manjsina-urnjena-v-hrvasko-ustavo> (dostop 15. 4. 2020).
- Net.hr, 2018. Bošnjaci protiv svoje saborske zastupnice: “Pozivamo na bojkot Ermine Lekaj Prljaskaj jer je glasala za Deklaraciju o BiH”, 24. december 2018, <https://net.hr/danas/hrvatska/bošnjaci-protiv-svoje-saborske-zastupnice-pozivamo-na-bojkot-ermine-lekaj-prljaskaj-er-je-glasala-za-deklaraciju-o-bih/> (dostop 15. 4. 2020).
- Pajnič, K., 2018. Ekonomski položaj in demografska struktura Slovencev na Hrvaškem: včeraj, danes, jutri. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 80, 65–88.
- Palermo, F. & Woelk, J., 2003. No Representation without Recognition: The Right to Political Participation of (National) Minorities. *Journal of European Integration* 25 (3), 225–248.
- Petričušić, A., 2012. Vijeća nacionalnih manjina. Institucija upitnog legitimiteta i uglavnom neostvarene nadležnosti. *Revus* 17, 91–104.
- Petričušić, A., 2017. Četvrt stoljeća hrvatske manjinske politike: razvoj, stanje i prijedlozi za poboljšanje. V T. Jakovina (ur.) *Dvadeset pet godina hrvatske neovisnosti – kako dalje?*. Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, 307–327.
- Portal grada Kaštela, 2019. Raspisani izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u lokalnim samoupravama, 4. april 2019, <http://www.kastela.org/novosti/aktualnosti/39685-raspisani-izbori-za-vijeca-i-predstavnike-nacionalnih-manjina-u-lokalnim-samoupravama> (dostop 17. 2. 2020).
- Riman, B., 2019. *Aktualna politična situacija med pripadniki slovenske skupnosti na Hrvaškem*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

- STA – Slovenska tiskovna agencija, 2007. Slovenci in Bošnjaki nazaj v hrvaško ustavo, *Finance*, si, 24. december 2007, <https://www.finance.si/200327?cctest&> (dostop 15. 4. 2020).
- STA – Slovenska tiskovna agencija, 2008. Slovenska manjšina na Hrvaškem ujetnica meddržavne politike. *Siol.net*, 28. december 2008, <https://siol.net/novice/slovenija/slovenska-manjsina-na-hrvaskem-ujetnica-meddržavne-politike-321887> (dostop 14. 4. 2020).
- STA – Slovenska tiskovna agencija, 2017. Slovenci na Hrvaškem niso zadovoljni z zastopstvom v hrvaškem saboru. *Primorske novice*, 9. marec 2017, <http://www.primorske.si/novice/svet/slovinci-na-hrvaskem-niso-zadovoljni-z-zastopstvom> (dostop 14. 2. 2020).
- Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb, 2018. Financijski plan za 2019. Vijeća slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba, <http://www.slovinci-zagreb.hr/wp-content/uploads/2019/05/Financijski-plan-2019.pdf> (dostop 10. 2. 2020).
- Tatalović, S., 1997. *Manjinski narodi i manjine*. Prosvjeta, Zagreb.
- Tatalović, S., 2001. Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. *Politička misao* 38 (3), 95–105.
- Tatalović, S., Jakešević, R. & Lacović, T., 2010. Funkcioniranje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. *Međunarodne studije* 10 (3/4), 40–56.
- Tatalović, S., Jakešević, R. & Lacović, T., 2011. Izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. V J. Barbić (ur.) *Izbori zastupnika u Hrvatski sabor i referendum*. HAZU, Zagreb, 65–85.
- Tportal.hr, 2019. U Hrvatskoj se u nedjelju održavaju “manjinski izbori”, 4. maj 2019, <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-hrvatskoj-se-u-nedjelju-odrzavaju-manjinski-izbori-20190504> (dostop 20. 2. 2019).
- Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 2017. Operativni programi za nacionalne manjine za razdoblje 2017.–2020., [https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zaklju%C4%8Dak%20Vlade%20RH%20i%20OP%20za%20nm%20\(3\).pdf](https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Zaklju%C4%8Dak%20Vlade%20RH%20i%20OP%20za%20nm%20(3).pdf) (dostop 10. 10. 2019).
- Ustav Republike Hrvatske*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 56 (1990), 22. 12. 1990, 1092.
- Ustav Republike Hrvatske (Pročišćeni tekst)*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 124 (2000), 11. 12. 2000, 2332.
- Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustava Republike Hrvatske*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 135 (1997), 15. 12. 1997, 1944.
- Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 155 (2002), 23. 12. 2002, 2532.
- Vidau, Z., 2017. What Kind of Involvement for National Minorities in the Political Decision-Making Process?: An Overview of the Case of the Slovenes in Italy. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 78, 23–39.
- Vodovnik, D., 2014. Najstarejše društvo Slovencev v Evropi. *Nedelo*, 6. december 2014, <https://www.delo.si/nedelo/najstarejse-drustvo-slovencev-v-evropi.html> (dostop 15. 4. 2020).
- Vodovnik, D., 2016. Nacionalne manjšine jeziček na tehtnici. *Delo*, 6. september 2016, <https://www.delo.si/svet/sosescina/nacionalne-manjsine-jezicek-na-tehtnici.html> (dostop 15. 4. 2020).
- Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 116 (1999), 5. 11. 1999, 1854.
- Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave*. Narodne novine, službeni list Republike Hrvatske 33 (2001), 11. 4. 2001, 570.
- Zebić, E., 2019. Petričević: Zabrinjava pad izlaznosti na manjinskim izborima u Hrvatskoj. *Radio Slobodna Europa*, 6. maj 2019, <https://www.slobodnaevropa.org/a/izbori-manjine-hrvatska-pad-izlaznosti/29924916.html> (dostop 15. 12. 2019).

- Žagar, M., 2005. Koncepti, modeli in mehanizmi političnega predstavljanja narodnih manjšin in politike integracije. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 46, 48–74.
- Žapčič, A., 2015a. Zaključen popis birača za manjinske izbore. *Gong*, 26. maj 2015, <http://www.gong.hr/hr/izborni-sustav/manjinski/zaključen-popis-biraca-za-manjinske-izbore/> (dostop 22. 10. 2019).
- Žapčič, A., 2015b. Manjinski izbori u medijskog tišini pod teretom grijeha strukture. *Gong*, 27. maj 2015, <http://www.gong.hr/hr/izborni-sustav/manjinski/manjinski-izbori-u-medij-skoj-tisini-pod-teretom-gr/> (dostop 22. 10. 2019).

Opombe

- ¹ Ko gre za slovensko manjšino na Hrvaškem, je pomembno poudariti, da je ta navedena v Ustavi iz leta 1990 (*Ustav Republike Hrvatske*), nakar je leta 1997 bila izpuščena. V Ustavi Republike Hrvaške je slovenska manjšina ponovno navedena leta 2000, da bi tako lahko leta 2002 z Ustavnim zakonom o pravih nacionalnih manjina imelo vseh 22 manjšin enake pravice (več o tej tematiki Horvat 2010, 571–575).
- ² Projekt se je izvajal na Inštitutu za narodnostna vprašanja v letu 2019, financiral pa ga je Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.
- ³ Glasilo Slovenskega doma KPD Bazovica, Sveta slovenske manjšine Mesta Reke in Sveta slovenske manjšine Primorsko-goranske županije.
- ⁴ Glasilo Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom, Zagreb in Sveta slovenske manjšine Mesta Zagreb.
- ⁵ Glasilo Slovenskega kulturnega društva Triglav Split.
- ⁶ Slovenske medije glede slovenske manjšine na Hrvaškem zanima predvsem tematika volitev in političnih sprememb. Tu bi omenili še naslednje medijske objave: Delo 2004; STA 2007; STA 2008; Mladina 2010; Vodovnik 2014; Vodovnik 2016; STA 2017 idr.
- ⁷ Pisna komunikacija z B. A. V. (hranita jo avtorici prispevka).
- ⁸ Iz pogovora z V. S. decembra 2019 (pisna korespondenca z namestnikom Občine Lovran z avtoricama prispevka).
- ⁹ Volitev leta 2003 se je za svete na ravni županije udeležilo 10,21 odstotka volivcev (37.752 od možnih 320.793), na ravni mesta 10,84 odstotka volivcev (14.422 od možnih 132.991) in za občine 22,13 odstotka volivcev (19.607 od možnih 88.615). Za predstavnike na ravni županije se je volitev udeležilo 15,83 odstotka volivcev (790 volivcev od 4.992), v mestih 24,45 odstotka volivcev (353 volivcev od možnih 1.444) in v občinah 17,42 odstotka volivcev (27 od 115 volivcev) (DIP 2003a). Na ponovnih volitvah leta 2004 je bila situacija naslednja: 6,35 odstotka volivcev za županije, 8,99 odstotka volivcev za mesta in 16,20 odstotka volivcev za občine, ko gre za svete in predstavnike se je na ravni županije volitev udeležilo 10,64 odstotka volivcev, na ravni mesta 6,90 odstotka volivcev in v občinah 21,43 odstotka volivcev (DIP 2004). Prikazani odstotki so na določen način zavajajoči, ker so te številke relativno majhne. Tako je na primer na volitvah za predstavnika na ravni občine v letu 2004 pravico za glasovanje imelo 28 volivcev, volitev pa se je udeležilo 6 volivcev (DIP 2004, 5).
- ¹⁰ Poslane so tudi prošnje za ostale izvoljene svete in predstavnike slovenske manjšine na Hrvaškem, vendar povratne informacije nismo dobili.
- ¹¹ Podatek pridobljen na podlagi ustnega pogovora s predstavnico slovenske skupnosti v Mestu Opatija novembra 2019.
- ¹² Pisna komunikacija z B. A. V. (hranita jo avtorici prispevka).

- ¹³ Podatek je posredovala Vlatka Kalafatić iz Mesta Osijek.
- ¹⁴ Odnosov ni uspela vzpostaviti tudi s pripadniki drugih manjšin, ki jih predstavlja. Tako je na primer bošnjaška manjšina vabila na bojkot Ermine Lekaj Prljaskaj (Net.hr 2018).
- ¹⁵ Svet za narodne manjšine je avtonomno vladno telo, ki je bilo ustanovljeno na osnovi Ustavnega zakona o pravicah narodnih manjšin Narodne novine, št. 155 (2002). Skrbi za vključevanje narodnih manjšin v hrvaško javno življenje, njihovo sodelovanje z državnimi organi in sodelovanje pri obravnavi vprašanj, ki so povezana z uresničevanjem in zaščito pravic oziroma svoboščin narodnih manjšin.